

EU:n epäviralliset kilpailukykyministerikokoukset 6.-8.2.2023, minvapaketti

EU:n epäviralliset kilpailukykyministerikokoukset järjestetään 6.-8.2.2023 Tukholmassa. Epävirallisissa kokouksissa ei tehdä päätöksiä.

Sisämarkkinoista ja teollisuuspolitiikasta vastaavien ministereiden kokouksessa 6.-7.2. Suomea edustaa työministeri Tuula Haatainen. Kokouksessa keskustellaan kilpailukykyvystä vihreässä siirtymässä ja vahvoilla sisämarkkinoilla sekä tarvittavista lyhyen aikavälin toimista suhteessa pitkän aikavälin tavoitteisiin. Lisäksi kokouksessa järjestetään kolme erillistä työpajakeskustelua, joista Suomi osallistuu keskusteluun sisämarkkinoista (mukaan lukien palvelut) vihreän siirtymisen edistämisen mahdollistajana.

Suomi katsoo, että sisämarkkinoiden toimivuus on lähtökohta eurooppalaisten yritysten kilpailukyvyille ja talouden toipumiselle. Tämä edellyttää nykyisten sisämarkkinasääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa ja esteiden poistamista. Valtioneuvosto suhtautuu alustavasti tällä hetkellä käytettävissä olevilla tiedoilla varauksellisesti siihen, että EU:n valtiontukisäännöissä sallittaisiin tuotannollisten investointien tukeminen vihreän siirtymän kannalta strategisilla sektoreilla nykyistä joustavammin.

Tutkimuksesta ja innovaatioista vastaavien ministerien kokouksessa 7.-8.2. Suomea edustaa elinkeinoministeri Mika Lintilän valtiosihteeri Ann-Mari Kemell. Kokouksessa keskustellaan tutkimusinfrastruktuureista ja tieteellisestä julkaisemisesta. Suomi katsoo, että eurooppalaista tutkimusinfrastruktuuriyhteistyötä (ml. teknologiainfrastruktuurit) on tärkeä jatkaa. Tutkimuksen avoimuuden kehittämistä tulee myös jatkaa, koska sillä edistetään tutkimuksen laatua, luotettavuutta ja vaikuttavuutta sekä tutkijanuran houkuttelevuutta.

Asialista:

EU:n epävirallinen kilpailukykyministerikokous (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) 6.-7.2.2023 s. 3

1. Poliittikkakeskustelu "Kilpailukykyvyyttä vihreässä siirtymässä ja vahvoilla sisämarkkinoilla: lyhyen aikavälin toimet ja pitkän aikavälin tavoitteet".
2. Työpajakeskustelut:
 - a. sisämarkkinat (mukaan lukien palvelut) vihreän siirtymisen edistämisen mahdollistajana
 - b. yksityisen rahoituksen mobilisointi vihreään siirtymään
 - c. kauppa- ja kansainvälisten suhteiden tukeminen vihreässä siirtymässä.

EU:n epävirallinen kilpailukykyministerikokous (tutkimus, innovaatiot) 7.-8.2.2023 s. 7

1. Poliittikkakeskustelu: tutkimusinfrastruktuurit digitaalisessa siirtymässä: tutkimusdatan hyödyn maksimointi
2. Poliittikkakeskustelu: laadukkaan, avoimen, luotettavan ja tasapuolisen tieteellisen julkaisemisen vahvistaminen

Kilpailukyky vihreässä siirtymässä ja vahvoilla sisämarkkinoilla: lyhyen aikavälin toimet ja pitkän aikavälin tavoitteet

Kokous

Epävirallinen kilpailukykyministerikokous (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) 6.-7.2.2023

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallinen kilpailukykyministereiden (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) kokous pidetään 6.–7.2.2022 Ruotsissa Tukholmassa. Kokouksessa käydään politiikkakeskustelu ”Kilpailukyky vihreässä siirtymässä ja vahvoilla sisämarkkinoilla: lyhyen aikavälin toimet ja pitkän aikavälin tavoitteet”.

Puheenjohtajavaltio Ruotsi on valmistellut politiikkakeskusteluun sekä kolmeen työpajakeskusteluun taustamateriaalit.

Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä. Suomea kokouksessa edustaa työministeri Tuula Haatainen.

Suomen kanta

Sisämarkkinoiden toimivuus on lähtökohta eurooppalaisten yritysten kilpailukykylle ja talouden toipumiselle. Tämä edellyttää nykyisten sisämarkkinasääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa ja esteiden poistamista. Suomi korostaa, että sisämarkkinoiden kriisinkestävyttä on tärkeä vahvistaa huomioiden erityyppisten kriisien vaikutukset. Suomi katsoo, että EU:n kriisinsietokykyä tulee kehittää tavalla, joka edistää talouden uudistumista ja turvaa tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla. (E 57/2022 vp)

Suomi katsoo, että hyvin toimivat sisämarkkinat sekä investoinnit teollisuutta uudistavaan tutkimukseen, osaamiseen, koulutukseen ja innovaatioihin ovat edellytys Euroopan teollisuuden ja yritysten kilpailukykylle ja siirtymälle kohti ilmastoneutraalia taloutta. Teollisuuspolitiikan tavoitteena tulee olla järjestelmä, joka pystyy reagoimaan nopeasti uusiin yhteisiin haasteisiin, huomioiden pitkän aikavälin tavoitteet. (EJ 6/2021 vp)

EU:n on hyödynnettävä täysimääräisesti vahvuuksiaan digitaalitaloudessa, ilmastoneutraaleissa teknologioissa ja kiertotalouden toimintamalleissa sekä politiikkavälineitä, jotka edistävät innovaatioita, kestäväää kasvua ja EU:n kilpailukykyä, sekä varauduttava uudistumista tukeviin investointeihin. (E 43/2020 vp)

Teollisuuden uudistuminen tarvitsee onnistuakseen paitsi laajaa yhteistyötä myös investointeja. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n eri rahoitusohjelmat- ja instrumentit pystyvät monipuolisesti tukemaan teollisuuden kilpailukykyä lisäävää eurooppalaista tutkimus- ja innovaatiotoimintaa sekä uusien teknologioiden ja kiertotalouden ratkaisujen pilotointia myös eri alueiden lähtökohdat ja vahvuudet huomioon ottaen. EU:n rahoituskehyskauden ohjelmien ja rahoitusinstrumenttien välisten synergioiden vahvistaminen tavoitteiden saavuttamiseksi on olennaista. Myös toimet yksityisten investointien lisäämiseksi ja julkisen sektorin hankintojen ja sääntelyn innovaatiomyönteisyyden varmistaminen ovat tärkeitä. (E 43/2020 vp)

Suomi tukee komission ehdotusta uusiutuvan energian tavoitteen nostamisesta. Suomi kuitenkin korostaa, että jäsenvaltioille tulee jättää riittävästi kansallista liikkumavaraa energialähteitä sekä edistämiskeinoja koskien. Jäsenvaltiokohtaisia ohjeellisia tavoitteita mallinnettaessa tulisi huomioida päästöttömän energiantuotannon määrä sekä nykyinen uusiutuvan energian osuus. Yksityiskohtaista ja energialähdekohtaista sääntelyä tulisi välttää. (E 68/2022 vp)

Suomi korostaa tarvetta huomioida kansalliset erityispiirteet asianmukaisella tavalla jättämällä jäsenvaltioille riittävästi liikkumavaraa lupamenettelyjen kehittämiseen ja nopeuttamiseen. Lisäksi Suomi korostaa, että uusien teknologioiden edistämisen edellytyksenä ovat nopeat ja tehokkaat valtiontukien valvontamenettelyt Euroopan komissiossa. (E 68/2022 vp)

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan tilapäisten valtiontukisääntöjen tulee pysyä ensisijaisesti välineenä, jolla lievennetään Venäjän sotatoimien haitallisia talousvaikutuksia. Lähtökohtaisesti EU:n vihreään siirtymään – kuten investointeihin – kohdennettavien valtiontukien tulee perustua ”normaaliaikojen” valtiontukisääntöihin. (EJ 12/2022 vp)

Kriisin pitkittyessä tulee arvioida myös mahdollisuuksia irtautua hallitusti kriisiajan säännöistä osittain tai kokonaan. Pitkällä aikajänteellä on perusteltua, että yritykset sopeutuvat muuttuneeseen taloudelliseen toimintaympäristöön, eikä valtiontukipolitiikan joustoja jatketa tarpeettoman pitkään (EJ12/2022 vp).

Valtioneuvosto suhtautuu alustavasti tällä hetkellä käytettävissä olevilla tiedoilla varauksellisesti siihen, että EU:n valtiontukisäännöissä sallittaisiin tuotannollisten investointien tukeminen vihreän siirtymän kannalta strategisilla sektoreilla nykyistä joustavammin. Valtiontukisääntöjä ei tule keventää ilman selkeää analyysia valtiontukien tarkoituksenmukaisuudesta politiikkavälineenä, mahdollisten kolmansien maiden toimien vaikutuksista EU:n kilpailukykyyn ja vaikutustenarviointia sisämarkkinoiden toimivuuteen. Investointitukien kohdentaminen nykyistä laajamittaisemmin massatuotantoon olisi toteutuessaan politiikkamuutos, jolla voi olla merkittäviä kielteisiä vaikutuksia sisämarkkinoiden toimintaan. Kolmansien maiden myöntämiin kilpailua vääristäviin tukiin tulee pyrkiä mahdollisuuksien puuttuessa ensisijaisesti kauppapolitiikan keinoin, ei EU:n valtiontukisääntöjä keventämällä. Vastaavasti EU:n haitallisiin strategisiin riippuvuuksiin yksittäisistä kolmansista maista tulee puuttua kilpailua vähiten vääristävillä tavoilla. (EJ 12/2022 vp)

Mahdollisen uuden EU-sääntelyn ja voimassa olevan sääntelyn välisen suhteen tulee olla selkeä, eikä uusi sääntely saa vaarantaa voimassa olevien EU:n kilpailusääntöjen

tehokasta täytäntöönpanoa. Mikäli kilpailusääntöjä päivitetään toimivan ja tehokkaan kilpailun sekä tasapuolisen toimintaympäristön turvaamisen edistämiseksi, päivitysten tulee perustua taloustieteellisiin faktoihin ja analyysiin pohjautuvaan vakaaseen harkintaan. (E 43/2020 vp)

Pääasiallinen sisältö

Epävirallinen kilpailukykyministereiden (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) kokouksen politiikkakeskustelu käydään kilpailukyvystä vihreässä siirtymässä ja vahvoilla sisämarkkinoilla.

Kokouksen aiheena ovat EU:n lyhyen ja pitkän aikavälin kilpailukykyyn liittyvät kysymykset. Puheenjohtajan taustapaperissa painotetaan, että toimivat sisämarkkinat ovat EU:n vahvuus. Viime vuosien aikana EU:n kilpailukyky on usealla mittarilla mitattuna kuitenkin heikentynyt. Aivan viime aikoina EU:n kilpailukyky on ollut lisäksi uhattuna useiden samanaikaisen tapahtumaketjujen seurauksena. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena nousseet energian hinnat, USAn Inflation Reduction Act, inflaatio ja Kiinan ”Made In China” –strategia ovat kaikki kokonaisuuksia, jotka aiheuttavat haasteita EU:ssa toimiville yrityksille. Akuuttien ongelmien hoitoon tarvitaan lyhytaikaisia ratkaisuja, mutta on huomattava, että niiden tulee olla sopusoinnussa EU:n pitkän aikavälin tavoitteiden (vihreä siirtymä, tuottavuuden parantaminen) kanssa.

Taustapaperi jakautuu kolmeen osaan:

1. State aid and a level playing field

Taustadokumentissa valtiontukipolitiikka esitetään yhtenä välineenä, jolla voidaan vaikuttaa EU:n lyhyen aikavälin kilpailukykyhaasteiden ratkaisemiseen. Puheenjohtaja kuvaa komission tilapäisten kriisipuitteiden sallimia valtiontukia. Niihin kuuluvat mm. tuet yrityksille, erityisesti energia-intensiivisille yrityksille, joihin Venäjän hyökkäyssota on vaikuttanut kohonneiden energiahintojen muodossa; maksuvalmiuden tukemiseen tähtäävät tukitoimet; sekä tuet, jotka vauhdittavat siirtymistä uusiutuviin energiankäyttöönottoon ja teollisuudenhiilestä irtautumista. Tilapäiset tuet voivat olla tarpeellisia, mutta merkittävät erot jäsenmaiden tukitoimien laadussa ja määrässä vääristävät kilpailua sisämarkkinoilla (distorts the level playing field). Komission presidentti von der Leyenin mukaan EU kohtaa kiristyvää globaalia kilpailua ns. puhtaan teknologian sektorilla ja tarvitsee kustannuksiin vaikuttavia tukia sekä puhtaan teknologian investointitukia säilyttääkseen johtavan aseman. Jotkut jäsenmaat kuitenkin keskittyvät tukemaan energiankulutusta tavalla, joka ei riittävästi kannusta vähentämään kulutusta tai edistämään fossiilivapaata energiaa.

2. Policy initiatives for fossil-free and green technology

Energiakriisissä yritykset etsivät vaihtoehtoisia energiaratkaisuja. Yritykset voivat myös siirtyä fossiilisesta energiamuodosta toiseen fossiilliseen energiamuotoon. Euroopassa on viime aikoina nähty esimerkkejä investoinneista muun muassa öljyyn ja hiileen perustuviin energiaratkaisuihin. Nämä investoinnit voivat hidastaa vihreää siirtymää. Energiakriisiin tulisi löytää puhtaisiin energiamuotoihin ja teknologioihin perustuvia ratkaisuja.

Euroopan komission toukokuussa 2022 julkistaman REPowerEU-suunnitelman tavoitteena on varmistaa, että vihreälle energialle on olemassa oikeat kannustimet energiansäästön, energiansaannin monipuolistamisen ja uusiutuvien energialähteiden nopeutetun käyttöönoton avulla. EU:ssa on myös lanseerattu puhdasta energiaa edistäviä yhteistyöalustoja. Komission puheenjohtaja von der Leyen ilmoitti Davosissa, että komissio aikoo esittää maaliskuussa teollisuuspolitiikkaa käsittelevän suunnitelman,

jonka tarkoituksena on vahvistaa Euroopan asemaa puhtaissa teknologioissa ja teollisissa innovaatioissa.

3. A coherent regulatory framework and reduced regulatory burden

Lyhytaikaiset toimenpiteet tulee laittaa täytäntöön niin, että ne edistävät ennakoitavaa ja yhtenäistä kehyspolitiikkaa, joka pyrkii minimoimaan pitkäaikaiset yrityksiin kohdistuvat sääntelytaakat. Paremman sääntelyn agenda pyrkii vähentämään tarpeetonta sääntelyä, ylisääntelyä ja sääntelytaakkaa. Agenda keskittyy muun muassa vaikutusarvioiden laadun parantamiseen. Useat jäsenvaltiot ovat todenneet, että uusien sääntelyvaatimusten tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta ja että erityisesti kriisien aikana sääntelyn implementointia tulee tarpeen vaatiessa mukauttaa niin, että ei aiheudu turhaa sääntelytaakkaa.

Puheenjohtaja pyytää politiikkakeskustelun puheenvuoroissa vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten varmistetaan, että käyttöön otetut lyhyen aikavälin toimenpiteet eivät vaikeuta EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyä ja tuottavuutta, vaan edistävät vihreää siirtymää?
- Mitä kilpailukykyneuvosto voi tehdä edistääkseen fossiilivapaata ja vihreää teknologiaa koko toimitusketjussa?

Politiikkakeskustelun lisäksi puheenjohtaja järjestää kolmesta eri teemasta työpajakeskustelut. Työpajojen aiheet ovat: 1) sisämarkkinat mukaan lukien palvelut vihreään siirtymisen edistämisen mahdollistajana, 2) yksityisen rahoituksen mobilisointi vihreään siirtymään ja 3) kauppa- ja kansainvälisten suhteiden tukeminen vihreässä siirtymässä.

Kansallinen valmistelu

EU-8 kilpailukykyjaostolle tiedoksi 27.1.2023
EU-ministerivaliokunta 3.2.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 3.2.2023

Asiakirjat

Puheenjohtajan toimittama keskustelupaperi 20.1.2023

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Elina Johansson, TEM, elina.johansson(at)gov.fi
Samuli Miettinen, TEM, samuli.miettinen(at)gov.fi
Satu Pentikäinen, TEM, satu.pentikainen(at)gov.fi
Hannele Timonen, TEM, hannele.timonen(at)gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/139/2023

Epävirallinen kilpailukykyneuvosto 7.-8.2.2023; Tutkimusinfrastruktuurit ja tieteellinen julkaiseminen

Kokous

Epävirallinen kilpailukykyministerikokous, 7.-8.2.2023

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epäviralliseen EU:n kilpailukykyneuvoston kokoukseen 7.-8.2.2023 on kutsuttu EU:n jäsenmaiden tutkimus- ja innovaatioministerit. Kokouksessa keskustellaan tutkimusinfrastruktuureista ja tieteellisestä julkaisemisesta, jotka kuuluvat Ruotsin EU-puheenjohtajakauden ja eurooppalaisen tutkimusalueen prioriteetteihin.

Puheenjohtaja on valmistellut keskusteluja varten taustamuistiot ja keskustelua ohjaavat kysymykset. Puheenjohtajan tavoitteena on, että keskustelut pohjustavat avoimesta tieteestä ja tieteellisestä julkaisemisesta toukokuussa annettavia neuvoston päätelmiä. Tutkimusinfrastruktuureista on tarkoitus antaa julistus puheenjohtajamaan järjestämässä ministerikonferenssissa kesäkuussa.

Epävirallisessa EU:n ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Suomea kokouksessa edustaa valtiosihteeri Ann-Mari Kemell.

Suomen kanta

Suomen kannat perustuvat E-kirjeeseen eurooppalaisesta tutkimusalueesta (E 149/2020 vp).

Suomi katsoo, että eurooppalaista tutkimusaluetta tulee kehittää siten, että se vahvistaa kestävästä kasvusta, työllisyydestä ja yhteiskunnallista kehitystä. Toiminnan keskeisenä painotuksena tulee olla tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus. Euroopan kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että Eurooppa olisi houkutteleva paikka tutkimus- ja innovaatiotoiminnalle siten, että se tarjoaa hyvät toimintaedellytykset sekä julkisille että yksityisille toimijoille.

Tiedon, osaamisen ja tutkijoiden liikkuvuutta tulee kehittää ja tukea niin EU-tason kuin kansallisen tason toimin. Tutkimuksen avoimuuden kehittämistä tulee myös jatkaa, sillä edistetään tutkimuksen laatua, luotettavuutta ja vaikuttavuutta sekä tutkijanuran houkuttelevuutta. Eurooppalaista tutkimusinfrastruktuuriyhteistyötä (ml. teknologiainfrastruktuurit) on tärkeä jatkaa.

Suomi katsoo, että Euroopassa tulee jatkaa ponnisteluja, jotta voitaisiin saavuttaa EU-tason kolmen prosentin tavoite t&k-menojen osuudelle bkt:sta. Investointeja ja kannusteita tutkimukseen ja innovointiin tarvitaan niin EU:n kuin kansallisella tasolla. Näiden investointien laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta tulee myös parantaa.

Pääasiallinen sisältö

Epävirallisessa EU:n kilpailukykyneuvoston kokouksessa keskustellaan tutkimusinfrastruktuureista ja tieteellisestä julkaisemisesta, jotka kuuluvat Ruotsin EU-puheenjohtajakauden prioriteetteihin.

Kokouksen keskusteluja pohjustaa puheenjohtajamaan taustamuistiot ja niissä esitetyt kysymykset:

Kysymykset keskusteluun tutkimusinfrastruktuureista:

1. Tieteellisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti vaikuttavan, laadukkaan ja uudelleenkäytettävän tutkimustiedon osuutta on lisättävä. Miten tähän liittyvään investointihaasteeseen vastataan ja mitä politiikkatoimia ehdotatte?
2. FAIR periaatteiden toteuttaminen kaikille tutkimustuotoksille ja tieteenaloille on merkittävä hanke Euroopalle ja edellyttää muutoksia tutkimuskulttuurissa ja -infrastruktuurissa. Muutokset edellyttävät myös linkittymistä kansainvälisiin kumppaneihin saman mielisillä alueilla tai maissa. Tulisiko EU:n ryhtyä toimiin työn vauhdittamiseksi?
3. Yleisesti hyväksytty periaate on, että tiedon tulee olla ”mahdollisimman avointa ja tarvittaessa suljettua”. ”Avoin” uudelleen käytettävyyden edistämiseksi ja tieteen vauhdittamiseksi. ”Suljettu” tarkoittaa, että avoin pääsy perustuu sovellettavaan lainsäädäntöön ja eettisiin näkökohtiin – esimerkiksi immateriaalioikeuksien, turvallisuuden tai kohteen yksityisyyden suojaamiseksi eli kaikki FAIR tieto ei voi olla avointa dataa. Geopolitiikka tuo tähän turvallisuusulottuvuuden. Mitä lisätoimia tulisi toteuttaa ”mahdollisimman avointa ja tarvittaessa suljettua” tietoa koskevan tavoitteen saavuttamiseksi?

Kysymykset keskusteluun tieteellisestä julkaisemisesta:

1. Tieteellisten julkaisujen nopea saatavuus on osa laadukasta tutkimusta. Se vahvistaa tutkimuksen käyttöä ja vaikuttavuutta yhteiskunnassa, lisää kilpailukykyä sekä tukee julkisen ja yksityisen sektorin innovaatioita. Oletusarvona on, että vertaisarvioidut tutkimusjulkaisut ovat avoimesti saatavilla avoimilla lisensseillä. Mitkä ovat mielestänne keskeiset haasteet tavoitteen saavuttamiseksi?
2. Tiivis vertaisarviointi, tutkimusprosessien läpinäkyvyys, tutkimustulosten saavutettavuus sekä uudelleenkäyttö ja toistettavuus ovat ensiarvoisen tärkeitä erinomaiselle tieteelle avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti. Mitkä ovat mielestänne keskeisimmät haasteet huippuosaamisen varmistamiseksi avoimen tieteen avulla ja mihin kansallisiin ja EU-tason toimiin tulisi ryhtyä tutkijoiden pyrkimysten tukemiseksi?
3. Nykyisessä tieteellisen julkaisemisen järjestelmässä tiettyihin liiketoimintamalleihin liittyvät tieteellisen julkaisemisen kasvavat kustannukset voivat aiheuttaa epätasa-arvoa tiedeyhteisöissä ja muuttua kestäättömiksi julkista rahoitusta käyttävien julkisten tutkimusrahoittajien ja –organisaatioiden kannalta. Mihin toimenpiteisiin on jo ryhdytty ja mitä muita yhteisiä toimia voitaisiin toteuttaa kansallisella tai Euroopan tasolla, jotta vältettäisiin tilanteet, joissa tutkijoiden tutkimuksen julkaisukanavan valintaa ohjaa taloudelliset näkökohdat laadun sijaan, ja joissa heillä ja suurella yleisöllä ei ole pääsyä tutkimusjulkaisuihin maksumuurien vuoksi?

Puheenjohtajan taustamuistiot tutkimusinfrastruktuureita ja tieteellisestä julkaisemisesta

Puheenjohtajan taustamuistiossa tutkimusinfrastruktuureista todetaan, että ne tuottavat entistä enemmän erilaista tutkimusdataa, mikä edellyttää myös datanhallinnan, laskennan ja tallennuksen infrastruktuureja. Näihin on tehty merkittäviä investointeja viime vuosina. Koronakriisi on hyvin osoittanut näiden investointien sekä datan saatavuuden tarpeellisuuden ja merkityksen. Tutkimustiedon avoin saatavuus hyödyttää niin tutkimusta kuin yhteiskuntaa laajemmin mukaan lukien elinkeinoelämä.

Tutkimustiedon tulisi olla löydettävissä (Findable), saavutettavissa (Accessible), yhteentoimivaa (Interoperable) ja uudelleenkäytettävissä (Re-usable) eli ns. FAIR-periaatteiden mukaista. Useat tutkimusinfrastruktuurit ovat edelläkävijöitä FAIR-periaatteiden toteuttamisessa ja edistämisessä, kuten myös korkeakoulut.

Tutkimusdatan volyymin kasvu, sen heterogeenisyys ja monitieteisyys edellyttävät FAIR-periaatteiden parempaa hallintaa. Usein heikkoutena on selkeän datapolitiikan, suositusten ja työkalujen puuttuminen. Toisena tärkeänä elementtinä on erilaisten menettelyjen ja järjestelmien yhteentoimivuus, jotka tulisi määritellä joko Euroopan tai globaalilla tasolla. Myös teknistä tukea tarvitaan entistä enemmän.

FAIR-periaatteiden soveltaminen uuden datan osalta edellyttää merkittäviä investointeja ja olemassa olevan datan osalta tämä olisi vielä kalliimpaa. Arvioiden mukaan FAIR-periaatteiden soveltamisen puutteesta aiheutuu Euroopan taloudelle vuosittain yli 10 miljardin euron kustannukset. Tämän vuoksi olisi tärkeä luoda kannustimia tutkimusinfrastruktuureille, joilla varmistettaisiin FAIR-periaatteiden toteutuminen ja tutkimustiedon avoin saatavuus periaatteen ”mahdollisimman avoin ja tarvittaessa suljettu” mukaisesti.

Puheenjohtajan taustamuistioissa tieteellisestä julkaisemisesta korostetaan avoimen tieteen ja avoimen saatavuuden merkitystä. Tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden lisäämiseksi tutkimustuloksia on levitettävä ja hyödynnettävä oikea-aikaisesti sekä tiedeyhteisössä että laajemmin yhteiskunnassa. Avoimen tieteen edistäminen on myös prioriteettina Euroopan tasolla ja globaalisti.

Avoimien tieteiden pyrkii parantamaan tutkimuksen laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta edistämällä läpinäkyvyyttä, saavutettavuutta, uudelleenkäytettävyyttä ja luotettavuutta tieteellisiin tuloksiin mukaan lukien tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus, joka on avoimen tieteen yksi tärkeä elementti. Koronakriisi on hyvin osoittanut myös tieteellisten julkaisujen avoimen saatavuuden merkityksen. Digitaalisuus on mahdollistanut tieteellisen julkaisemisen uusia muotoja, mutta taloudelliset toimintamallit perustuvat vieläkin usein paperimuotoiseen julkaisumalliin.

Tieteellisen julkaisemisen tulisi tukea akateemisen vapauden, tutkimuksen integriteetin ja tieteellisen huippuosaamisen keskeisiä periaatteita. Tutkimustulosten saavutettavuus ja hyödynnettävyys sekä tieteelliset käytännöt toistettavuudesta, avoimuudesta, jakamisesta ja yhteistyöstä ovat tärkeitä keinoja nykyaikaisten ja digitalisoitujen yhteiskuntiemme haasteisiin vastaavan julkaisujärjestelmän aikaansaamiseksi.

Nykyisessä tieteellisessä julkaisujärjestelmässä on useita eri tieteenalojen käytäntöjä ja malleja, joissa tutkimustuloksia julkaistaan sekä voittoa tavoittelevissa, että voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa erilaisin rahoitusmallein, joista monet eivät aiheuta tekijöille maksuja tai kustannuksia.

Tieteellinen julkaiseminen on edelleen ensisijainen keino levittää uutta tutkimusta ja tieteellistä tietoa. Laadukas vertaisarvointi on edellytys tieteelliselle julkaisutoiminnalle, jossa tutkijat vastaavat vertaisarvioinnista ja antavat asiantuntijaneuvontaa toimituskunnissa. Laadukkaat julkaisut ja hyvät julkaisukäytännöt rakentavat ja ylläpitävät luottamusta sekä antavat tunnustusta tutkijoille ja tutkimuslaitoksille. Toisaalta kyseenalaiset tutkimus- ja julkaisukäytännöt, toistettavuuden esteet ja tieteen läpinäkyvyys uhkaavat tutkimuksen integriteettiä, heikentävät tutkimuksen laatua ja luotettavuutta sekä heikentävät luottamusta tieteeseen koko yhteiskunnassa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä

Kansallinen valmistelu

EU-20 tutkimus- ja innovaatiojaosto, kirjallinen menettely 26.1.-30.1.2023
EU-ministerivaliokunta, 3.2.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta, 3.2.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei lainsäädännöllisiä vaikutuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia.

Asiakirjat

Puheenjohtajan taustamuistio tutkimusinfrastruktuureista, 17.1.2023 (Briefing note on research infrastructures in the digital transition – maximizing the benefit of research data).

Puheenjohtajan taustamuistio tieteellisestä julkaisemisesta, 17.1.2023 (Briefing document on strengthening high-quality, open, trustworthy and equitable scholarly publishing).

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Petteri Kauppinen OKM, petteri.kauppinen@gov.fi, puh. 0295330147
Saara Vihko OKM, saara.vihko@gov.fi, puh. 0295330005
Timo Haapalehto TEM, timo.haapalehto@gov.fi, puh. 0295047218

VAHVA-tunnus

EU/143/2023